

Mnenje Evropskega odbora regij – Akcijski načrt EU za ekološko kmetovanje

(2022/C 97/07)

Poročevalec: Uroš BREŽAN (SI/Zeleni), župan Tolmina**POLITIČNA PRIPOROČILA**

EVROPSKI ODBOR REGIJ

1. pozdravlja akcijski načrt EU za ekološko kmetovanje in odobrava njegov celovit pristop s tremi sklopi, s čimer se želi spodbuditi povpraševanje in pridelavo ter povečati prispevek ekološkega kmetovanja k trajnosti in reševanju okoljskih izzivov;
2. meni, da bo ekološko kmetovanje prispevalo k doseganju ciljev evropskega zelenega dogovora ter ciljev strategij EU „od vil do vilic“ in za biotsko raznovrstnost, saj izboljšuje sekvenciacijo ogljika in zdravje tal, ohranja biotsko raznovrstnost in povečuje dobrobit živali, s čimer pozitivno vpliva na okolje in podnebje;
3. med temi cilji pozdravlja ambiciozen cilj strategije „od vil do vilic“, ki velja za vso EU, da bo do leta 2030 25 % kmetijskih površin namenjenih ekološkemu kmetovanju, katerega učinek naj bi ocenila Komisija. Predlaga, da se določijo zavezujoči nacionalni cilji, pri katerih se bo upoštevala raznolikost kmetijstva v posameznih evropskih državah in njihovih regijah;
4. obžaluje, da SKP ni v celoti skladna s cilji akcijskega načrta EU za ekološko kmetovanje, zelenega dogovora in strategije EU „od vil do vilic“ ter njene strategije za biotsko raznovrstnost. Obžaluje tudi, da ne predvideva zadostnega nagrajevanja kmetov, ki si na svojih kmetijah dodatno prizadevajo za zeleni prehod, na primer z namenitvijo zemljišč ekološkemu kmetovanju;
5. izraža zadovoljstvo, da osem vrst ukrepov za razvoj podeželja, predlaganih za novo SKP za obdobje 2023–2027, vključuje plačila za okoljske in podnebne obveznosti ter druge obveznosti na področju upravljanja. Tovrstno ukrepanje je obvezno za države članice, ki morajo vsaj 30 % sredstev EKSRP nameniti ukrepom v zvezi z doseganjem podnebnih in okoljskih ciljev. Med te sodi tudi ekološko kmetovanje, ki se bo zato lahko financiralo prek ekoshem, kmetijsko-podnebno-okoljskih obveznosti iz drugega stebra ali obojega;
6. meni, da mora biti cilj, da se do leta 2030 nameni 25 % kmetijskih površin ekološkemu kmetovanju, usklajen z dejanskim stanjem proizvodnje v regijah in da ga je treba doseči s političnimi instrumenti, ki podpirajo uravnotežen razvoj ekološke pridelave in obenem tudi povpraševanja ter se ustrezno izvajajo na ravni EU ter na nacionalni, regionalni in lokalni ravni;
7. meni, da se je treba med drugim osredotočiti na spodbujanje ponudbe, hkrati pa s povečanjem ozaveščenosti o koristih ekoloških proizvodov in krepitevijo zaupanja potrošnikov v ekološki logotip spodbuditi povpraševanje po teh proizvodih;
8. bi pozdravil konkretnejše ukrepe in podporo pri oblikovanju ukrepov za ekološko kmetovanje na podeželskih območjih, katerih namen je spodbujanje bolj enakega dostopa in dohodka za ženske in moške v tem sektorju ter spodbujanje in privabljanje mladih kmetov;
9. obžaluje, da ni namenskega in posebnega proračuna za vsako od teh pobud, ter poziva, naj se v ta namen dosledno uporabljajo različni finančni instrumenti, ki so na voljo za izvajanje akcijskega načrta na ravni EU in nacionalni ravni, kot so pobuda LEADER/lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost, promocijska politika EU in program Obzorje Evropa; poleg tega poziva, naj se ta akcijski načrt bolje financira iz dopolnilnih evropskih, nacionalnih, regionalnih in lokalnih skladov;
10. poudarja primer najbolj oddaljenih regij, ki se zaradi svojih posebnih okoliščin soočajo z resnimi omejitvami pri razvoju ekološke pridelave in ki jih je zato treba ustrezno upoštevati s posebnimi ukrepi in povečanim financiranjem;

11. pozdravlja namero Komisije, da vsako leto po vsej EU organizira „ekološki dan“;
12. odobrava predlog, da bi bila spremljanje in ocenjevanje predvidena že od začetka, da bi se ocenjevalo izvajanje akcijskega načrta in okrepilo zbiranje tržnih podatkov ter da bi opazovalnice za evropske trge svoje analize razširile tudi na ekološke proizvode;
13. poziva države članice, naj sprejmejo nacionalne akcijske ekološke načrte, v katerih bodo obravnavani posebni izzivi na nacionalni in lokalni ravni. Načrti bi morali biti rezultat odprtega in demokratičnega procesa posvetovanja po pristopu od spodaj navzgor, ki bi vključeval vse deležnike, zlasti ekološke kmete in njihova združenja, lokalne in regionalne oblasti, predstavnike potrošnikov in gostinski sektor;
14. pozdravlja, da je v akcijskem ekološkem načrtu prvič doslej omenjen dejanski strošek hrane in da namerava Komisija o tem izvesti študijo. To bo odločilnega pomena za podporo prehodu na pravičnejši in trajnostni prehranski sistem. Študija naj bi pomagala prepoznati pomen ekološkega kmetovanja pri ustvarjanju javnih dobrin;
15. poudarja, da so ostanki pesticidov prisotni skoraj povsod v okolju in lahko vplivajo tudi na ekološke proizvode. Ker ekološki kmetje jamčijo, da pridelava poteka v skladu z visokimi okoljskimi standardi, ne bi smeli nositi bremen, za katera niso odgovorni. OR zato poudarja, da bi ničelna toleranca do ostankov pesticidov na ekoloških proizvodih močno škodila temu sektorju;
16. predlaga, naj Komisija za reševanje tega vprašanja:
 - predloži pobude za enostavnejšo odobritev aktivnih snovi in fitofarmaceutskih sredstev, primernih za ekološko kmetovanje, če so potrjeno varni za naravo, okolje in človeka; pri tem je treba posebno pozornost nameniti pridelavi v najbolj oddaljenih regijah, katere obseg in značilnosti se povečini razlikujejo od kmetijstva na celini,
 - spodbuja nadaljnje usklajevanje ravnanja z ugotovljenimi ostanki pesticidov ob upoštevanju vseh prednosti in slabosti različnih pristopov držav članic,
 - spodbuja proučevanje in raziskovanje novih načinov tretiranja, ki so združljivi z ekološko pridelavo,
 - spodbuja države članice, naj proučijo načine za izvajanje načela „onesnaževalec plača“, da bi ekološki kmeti lahko prejeli nadomestilo za izgubo dohodka zaradi nenamerne kontaminacije njihovih ekoloških pridelkov;

Vloga lokalnih in regionalnih oblasti pri izvajanju in ocenjevanju akcijskega načrta

17. poudarja, da lokalne in regionalne oblasti zaradi svojega položaja najbolje prepoznajo in obravnavajo dejanske potrebe lokalnih ekoloških sektorjev. Da bi torej dosegli cilje novega ekološkega akcijskega načrta, bi morale biti tesno vključene v izvajanje in ocenjevanje njegovih ukrepov;
18. poudarja, da imajo lokalne in regionalne oblasti ključno vlogo pri strukturiranju ekološkega sektorja z vidika pridelave, logistike in trgovine, omogočanju lažje vzpostavitve strukturiranega sodelovanja med proizvajalci in potrošniki, ozaveščanju potrošnikov o pozitivnih učinkih ekološkega kmetovanja ter razvijanju predšolskih in šolskih izobraževalnih programov;
19. poudarja, da lokalne in regionalne oblasti že dolgo podpirajo razvoj ekološkega kmetovanja, zlasti z upravljanjem in izvajanjem regionalnih programov za razvoj podeželja;
20. obžaluje, da so bile lokalne in regionalne oblasti le delno vključene v izvajanje prejšnjega akcijskega načrta za ekološko kmetovanje, pri čemer ta glede na rezultate vmesnega pregleda, ki ga je opravil Evropski odbor regij, ni dosegel zastavljenih ciljev;
21. poziva Komisijo, naj vzpostavi platformo za spremljanje in ocenjevanje izvajanja akcijskega načrta, ki naj združuje vse deležnike, zlasti pa predstavnike lokalnih in regionalnih oblasti;
22. poudarja, da je pri vključevanju lokalnih in regionalnih oblasti potreben krajevni pristop v skladu z načeli teritorialne agende 2030, da bi bilo mogoče obravnavati različne potrebe podeželskih, primestnih in mestnih območij po vsej Evropi;

23. priporoča, naj lokalne in regionalne oblasti skrbijo za usklajevanje in dobro upravljanje na vseh upravnih ravneh. Podpiranje horizontalnih ukrepov na lokalni ravni in vključevanje vseh lokalnih deležnikov, povezanih z ekološkim sektorjem, je ključnega pomena;

24. poziva Komisijo, naj bolj poudarja ohranjanje vodnih virov. Ravno tako poziva k izmenjavi izkušenj, da bi lokalne in regionalne oblasti spodbudili k izvajanju teh dobrih praks;

Spodbujanje potrošnje

25. pozdravlja, da so ekoregije priznane kot uspešna orodja za razvoj podeželja, in ceni namero Komisije, da podpre njihov razvoj in izvajanje v državah članicah;

26. priporoča, da Komisija vključi lokalne in regionalne oblasti v izvajanje te pobude;

27. poudarja, da so ekoregije odlična priložnost, da lokalne in regionalne oblasti podprejo razvoj trajnostnih prehranskih sistemov, ki temelji na sodelovanju med kmeti, državljanji/potrošniki, lokalnimi upravami, združenji, trgovskimi podjetji in podjetji s področja turizma in kulture, ki delujejo v skladu z načeli in metodami ekološke pridelave in potrošnje;

28. poudarja, da povezan in večnamenski pristop ekoregij prinaša tudi velike koristi z vidika okoljske, gospodarske in socialne vzdržnosti;

29. zato poziva lokalne in regionalne oblasti, naj sodelujejo pri oblikovanju ekoregij in podprejo razvoj pobud od spodaj navzgor, ki lahko prispevajo k razvoju podeželja in povečanju potrošnje lokalnih ekoloških proizvodov;

30. priporoča Komisiji, naj sprejme skupni okvir in smernice na ravni EU ter tako zagotovi usklajeno uvajanje ekoregij na ravni držav članic, pri tem pa poskrbi, da se bodo ohranile njihova povezana in večnamenska narava ter posebnosti, s čimer bo mogoče zagotoviti uspešnost njihove vpeljave;

31. priporoča Komisiji, naj vzpostavi mrežo ekoregij na ravni EU ter tako podpre vse ekoregije in jim nudi skupne storitve;

32. priporoča, da lokalne in regionalne oblasti spodbudijo lokalno potrošnjo ekoloških proizvodov z lastno, nacionalno in evropsko finančno podporo lokalnim trgov in neposredni prodaji ter z informacijskimi in komunikacijskimi kampanjami o obstoječih trgih in ponudnikih, registriranih za neposredno prodajo;

33. poudarja prehranske in okoljske koristi uživanja ekološke hrane in poziva k obravnavi vprašanja dostopnosti ekoloških proizvodov, tako v smislu cenovne dostopnosti kot v smislu njihove razpoložljivosti na prodajnih mestih, ki so potrošnikom zlahka dosegljiva, da bi vsi potrošniki lahko kupovali ekološko hrano;

34. pozdravlja povečanje proračuna EU za promocijo ekoloških proizvodov in poziva Komisijo, naj ga v prihodnjih letih ohrani;

35. priporoča, naj Komisija pri trenutni reviziji promocijske politike EU nameni prednost ekološkemu proizvodu iz EU, najsi gre za kmetijske surovine ali predelane proizvode;

36. predlaga, da se logotip EU dopolni tako, da se pod zeleni list doda besedilo „ekološki proizvod EU“ z možnostjo navedbe območja pridelave, s čimer bi povečali prepoznavnost pri potrošnikih;

37. pozdravlja predlog, da se proučijo možnosti za označevanje dobrobiti živali v okviru strategije „od vil do vilic“, in poziva k napredku na tem področju, saj meni, da bi jasno, standardizirano in obvezno označevanje načina reje potrošnike lahko spodbudilo k nakupu ekoloških proizvodov;

38. pozdravlja namero Komisije, da bo promovirala ekološke menze ter analizirala in povečala uporabo meril za zelena javna naročila. Pozdravlja tudi cilj, da se določijo minimalna obvezna merila za trajnostno javno naročanje hrane za spodbujanje zdrave in trajnostne prehrane. Morda bo potrebna revizija regulativnega okvira za javno naročanje, da bodo imeli organi več možnosti zahtevati in povečati uporabo lokalno pridelanih živil. Posebno pozornost in podporo bi bilo treba nameniti razvoju kratkih dobavnih verig v najbolj oddaljenih regijah;

39. predlaga, naj šole in izobraževalne ustanove učencem, dijakom in študentom ponudijo ekološke proizvode, s čimer bi že v zgodnjih letih prispevali k zdravim prehranjevalnim navadam, olajšalo pa bi se tudi ozaveščanje o pomenu lokalne, tradicionalne in zdrave hrane;

40. poudarja vlogo lokalnih in regionalnih oblasti pri spodbujanju večje uporabe lokalnih in regionalnih ekoloških proizvodov v okviru javnega naročanja hrane, pri prispevanju k skupnemu obveščanju in izobraževanju ter pri ozaveščanju potrošnikov in krepitevi njihovega zaupanja v ekološko pridelavo. Lokalne in regionalne oblasti lahko z javnim naročanjem vzpostavijo dolgoročna partnerstva s svojimi lokalnimi ekološkimi pridelovalci in spodbujajo konvencionalne kmete k preusmeritvi v ekološko pridelavo;

41. poudarja tudi, da se lokalne in regionalne oblasti soočajo z več ovirami pri oskrbi javnih menz z lokalnimi in regionalnimi ekološkimi proizvodi, in sicer z logističnimi preprekami, zlasti pomanjkanjem ustreznih prostorov, strukturnimi preprekami, kot je potreba po ustrezni strukturi trga in okrepitevi dobavne verige, da bo mogoče doseči ravnotežje med lokalno ponudbo in povpraševanjem, ter pomanjkanjem človeških in tehničnih virov;

42. ugotavlja, da je za spodbujanje ustreznega uvajanja ekološke hrane v javne in zasebne menze, gostinske storitve in restavracije potrebna močna politična zavezanost na nacionalni in regionalni ravni;

43. predlaga, da bi se lahko na ravni EU oblikovala skupna merila kot primer najboljše prakse za določitev ustreznih pravil inšpekcijskih pregledov za javne menze;

44. ugotavlja, da dvig povpraševanja spodbuja razvoj regionalne pridelave, zato poziva k označbam menz in restavracij, tako javnih kot zasebnih, na katerih bi bil naveden najnižji delež zdravih, ekoloških oziroma lokalno pridelanih proizvodov, uporabljenih v proizvodnih procesih;

46. poziva države članice ter lokalne in regionalne oblasti, naj preverijo svojo zakonodajo o javnem naročanju in proračunu ter poskrbijo za certificiranje ekoloških proizvodov, ki se uporabljajo v javnih menzah;

47. se zaveda, da so lokalne in regionalne oblasti še vedno premalo seznanjene z možnostmi, ki jih ponujajo zelena javna naročila, zato jih spodbuja, da presežejo oviro, ki jo predstavlja merilo cene, in upoštevajo merila trajnostnosti;

48. predlaga razvoj skupne platforme EU za ekološke pridelovalce iz držav članic, ki bi med drugim olajšala izmenjavo primerov dobre prakse, razumevanje predpisov EU, usposabljanje, dogodke in možnosti partnerstva za projekte;

49. zato poudarja, da je pomembno ponuditi ustrezen program usposabljanja in krepitev zmogljivosti tako za naročnike (na nacionalni, regionalni in lokalni ravni) kot za ekološke pridelovalce in predelovalce, če želimo odpraviti strukturne in logistične prepreke in spodbuditi uporabo meril za zelena javna naročila;

Spodbujanje pridelave

50. ugotavlja, da je bilo leta 2019 v EU približno 9 % površin namenjenih ekološki pridelavi, le 64 % certificiranih tovrstnih površin pa je prejelo plačila za podporo ekološkemu kmetovanju ⁽¹⁾;

51. poudarja, da ekološkemu kmetovanju v sedanji SKP ni namenjenih dovolj sredstev. V EU je zanj namenjenih 8 % vseh kmetijskih površin, subvencije za ekološko kmetovanje pa predstavljajo le 1,5 % skupnega evropskega proračuna za kmetijstvo. Posebno pozornost in podporo bi bilo treba nameniti razvoju majhnih podeželskih območij in manj razvitih regij, kjer glavni gospodarski sektor predstavljajo kmetijske dejavnosti;

52. poudarja, da bi bilo treba izdatke SKP za ekološko kmetovanje povečati od tri- do petkrat, če želimo do leta 2030 potrojiti površine, ki so v EU namenjene ekološki pridelavi. To pomeni, da bi bilo treba ekološkemu sektorju nameniti do 15 % sredstev iz SKP ⁽²⁾;

⁽¹⁾ IFOAM Organics Europe.

⁽²⁾ Prav tam.

53. obžaluje, da dogovor o prihodnji SKP premalo ambiciozno finančno podpira ekološko kmetovanje;
54. z zaskrbljenostjo ugotavlja, da glede na cilje na ravni EU, ki jih je treba doseči na področju ekološkega kmetijstva, nekateri razpoložljivi osnutki nacionalnih strateških načrtov SKP ne zagotavljajo ustreznih subvencij za ekološke kmete v primerjavi s prejšnjim programskim obdobjem;
55. priporoča, da države članice ter lokalne in regionalne oblasti v svojih strateških načrtih namenijo prednost in ustrezno finančno podporo posebnim potrebam regionalnega in lokalnega ekološkega sektorja;
56. priporoča, naj Komisija podrobno oceni nacionalne strateške načrte, ki so jih predložile države članice, da bi spremljala, ali bodo prispevale k doseganju cilja, da se do leta 2030 25 % kmetijskih površin nameni ekološkemu kmetovanju;
57. podpira pristop, da se v okviru nove SKP ocenijo posebne okoliščine in potrebe držav članic v zvezi z rastjo ekološkega sektorja, zlasti pa težki pogoji pridelave v najbolj oddaljenih regijah, ter zagotovi, da države članice čim bolje izkoristijo možnosti, ki jih ponuja nova SKP za podporo nacionalnemu ekološkemu sektorju. Komisija bi morala posebno pozornost nameniti podpori tistim državam članicam/regijam, ki zaostajajo, obenem pa ponuditi dodatne smernice tistim, ki že prispevajo k doseganju cilja 25 %. Vsaka država članica bi morala prispevati k doseganju skupnega cilja do leta 2030;
58. priporoča, da države članice ter lokalne in regionalne oblasti ekološko kmetovanje močnejše vključijo v izobraževanje in študij na fakultetah za agronomijo ter pripravijo učno gradivo in usposabljanje o ekološkem kmetovanju, pri čemer naj upoštevajo potrebe primarne pridelave ter predelave in pretvorbe;
59. priporoča, naj lokalne in regionalne oblasti pospešijo prehod na ekološko kmetovanje s ponujanjem podpore in svetovanja pri ustanavljanju, preusmerjanju ali prenosu kmetij, ki se odločijo za ekološko kmetovanje;
60. poudarja pomen razvoja ekološke kmetijske industrije na regionalni in lokalni ravni za utrditev rasti primarne pridelave. Spodbujanje kratkih verig preskrbe s hrano lahko koristi tako ekološkim kmetom kot potrošnikom, saj zmanjšuje stroške prevoza in povečuje trajnostnost, hkrati pa se s tem razvija podeželsko gospodarstvo in povečuje vrednost na območju pridelave;
61. zato priporoča državam članicam ter lokalnim in regionalnim oblastem, naj uvedejo posebne ukrepe za izvajalce, ki se ukvarjajo s predelavo in trženjem ekološke hrane, da bo mogoče pridelavo lažje usklajeno razvijati in ustvariti spodbudno okolje za kratke dobavne verige v vseh regijah. V skladu s tem predlaga:
- spodbujanje male kmetijske industrije, povezane s kmetijami,
 - povečanje števila mobilnih predelovalnih obratov za male kmetije (klavnice, predelovalnice, mlini itd.) in spodbujanje skupne uporabe predelovalnih obratov na lokalni ravni, s čimer bi preseгли pravne ovire, ki so posledica standardov s področja zdravja in varnosti ter standardov s področja zdravja živali,
 - spodbujanje vključevanja kmetijskih zadrug v trženje in predelavo ekoloških proizvodov, tudi s sodelovanjem v javnih naročilih za hrano;
62. poudarja pomen gospodarske organizacije, učinkovitih orodij za regulacijo trga in financiranja organizacij pridelovalcev za doseganje cilja 25 %. Pridelovalcem bi bilo treba na primer zagotoviti minimalno ceno, višjo od povprečne proizvodne cene ekološkega kmetovanja, da se jim omogoči stabilen minimalni dohodek. V primeru tržnega neravnovesja, pri katerem rast povpraševanja ne dohaja rasti ponudbe, bi morala biti Komisija pooblaščenca za aktiviranje posebnega mehanizma javnih interventnih ukrepov za ekološke proizvode;

63. ugotavlja, da bi večja nelojalna konkurenca ekoloških proizvodov iz držav zunaj EU utegnila oslabiti sektor, zato priporoča, da Komisija zagotovi pravično, uravnoteženo in pregledno trgovino. Poziva k vzajemnosti glede obveznosti in pravil za ekološko pridelavo proizvodov, uvoženih v EU, da se zagotovita enaka obravnava in učinkovito varstvo evropskih potrošnikov. Iz istih razlogov bi morale to veljati tudi za akvakulturo, da bi varstvo okolja in trajnostno upravljanje oceanov in morij razširili na države, ki niso članice EU;
64. priporoča Komisiji, naj podpre vzpostavitev skupne platforme EU, ki bi lokalnim in ekološkim kmetom olajšala možnosti uvoza in izvoza, in sicer z razvojem storitev za digitalno/e-prodajo v EU ter zagotavljanjem podpore za logistiko in uspešna partnerstva na tem področju;
65. priporoča, da države članice v okviru okoljskih shem nove SKP uvedejo sistem bonusov in odbitkov, kakor je navedeno v prejšnjem mnenju o agroekologiji;
66. ugotavlja, da se 1. januarja 2022 začne uporabljati nova uredba EU o ekološki pridelavi, ki bo močno spremenila nekatere sektorje ekološke pridelave. Za njeno uspešno izvajanje je ključno ravnoesje med usklajevanjem na ravni EU in prilagajanjem na regionalni ravni, ne da bi pri tem odstopali od ekoloških načel;
67. zato poziva Komisijo, naj spremlja učinek nove uredbe, da se bo lahko uspešno odzivala na morebitne težave, ki bi jih povzročila uporaba novih pravil;
68. priznava velik interes in potencial v zvezi z ekološko preusmeritvijo v živinorejskem sektorju;
69. pozdravlja namero Komisije, da bo okrepila ekološko akvakulturo. Ta sektor se sooča z ostro konkurenco iz držav zunaj EU, saj EU uvozi skoraj 80 % rib, porabljenih na notranjem trgu ⁽³⁾;
70. zato priporoča, da Komisija zagotovi ustrezno podporo in poveča sredstva za raziskave in inovacije v sektorjih ekološkega kmetovanja, akvakulture in živinoreje EU, da bi rešili vprašanje pomanjkanja ustreznih vložkov, zlasti certificiranih ekoloških semen ter krme z ekološkimi beljakovinami in vitamini B, in zmanjšali odvisnost od uvoza;
71. pozdravlja predlog Komisije za povečanje sredstev za raziskave in inovacije, namenjenih ekološkemu kmetovanju, v okviru programa Obzorje Evropa in zlasti poudarja, da so za ekološko pridelavo potrebni ločeni razpisi in proračunska sredstva.

V Bruslju, 2. decembra 2021

Predsednik
Evropskega odbora regij
Apostolos TZITZIKOSTAS

⁽³⁾ Stališča organizacije Copa-Cogeca o akcijskem načrtu za razvoj ekološke pridelave.